

בס"ד.

הלכות מכירת חמץ

- א. **איסור תורה ליהודי להשהות חמץ שלו ברשותו בפסח.** שנאמר: "בל יראה ובל ימצא". והאיסור הוא אפילו כשהוא סגור היטב ואינו אוכלו, ואפילו כשהוא במחסן ואינו רואה אותו כלל. ואפילו כשהחמץ נמצא בבית אחר, של יהודי או של גוי, כל עוד החמץ "שלו".
- ב. **אבל מותר לתת או למכור את החמץ לפני הפסח לגוי,** ואז היהודי לא עובר עליו כל איסור, ואפילו אם הוא נשאר בבית היהודי, מאחר שהוא שייך לגוי. אלא שאם הוא נשאר בבית – צריך לעשות לו מחיצה, כדי שלא יבוא לאוכלו בפסח, כיון שחמץ הוא דבר שאדם אינו בודל ממנו כל השנה, וגם צריך לתת לתת לגוי את המקום שבו נמצא החמץ.
- ג. **ראוי לתכנן את משק המזון בבית לקראת פסח,** באופן שלא ישארו דברי חמץ גמורים. מפני שהגר"א ועוד ערערו על מכירת החמץ בצורה שהיא נהוגה בימינו, שאין מוציאים את החמץ מהבית וגם אין נותנים את המפתח לגוי. ובפרט במכירת חמץ המונית הקיימת בזמננו, שהמוכר והקונה אינם נפגשים כלל, והמוכר חותם בדף עם אלפי חתימות אחרות, והצדדים רואים את הדבר כטקס בעלמא, מה שלא נהוג בשום מכירה רצינית אחרת. (כתר ראש אות קב, ומעשה רב להגר"א אותיות קעו-קעז).
- ד. **המקפידים שלא למכור חמץ גמור** מחמת החשש הנ"ל, אזי כאשר נשאר להם חמץ כזה, ראוי ליתנו במתנה לנקודות איסוף של צדקה הלוקחים חמץ זה עבור נזקקים. ואין לזרוק קופסאות שלמות של דברי חמץ, כיון שמותר מן הדין למוכרם, ואי"צ לעבור על כל תשחית בשביל הנהגה זו שלא למכור חמץ ממש. ובפרט כשמדובר בסכום גדול. ולספרדים בוודאי הלכה כן, ואצל בני אשכנז – יש שמחמירים כשהם צרכנים פרטיים. (ויתנום לצדקה כנ"ל). אבל חברות ואגודות מזון – אין להחמיר.
- ה. **תערובת חמץ,** כגון תבלינים אבקות וכיוצ"ב, מותר למכור אפילו לכתחילה. [להספרדים. וגם לאשכנזים יש להתיר במקום הפסד גדול]. (עיין סי' תמו ס"א ומשנ"ב סק"ג כה"ג על תערובת חמץ שנמצאה בפסח).
- ו. **וכן חמץ שיש בו צורך גדול אחר הפסח,** כמו תרופות מתוקות עם חמץ (סירופים למיניהם), אביזרי אפיה שיש בהם חמץ וטורח לנקותם, חיטה חנוטה בתוך תמונות נוי, וכיוצ"ב, ניתן למכרם לכו"ע אף למחמירים. (סירופים - הגר"י קרליץ בחוט שני ה' פסח עמ' צה; אביזרי אפיה - הגר"י אלישיב בבאר ישראל עמ' כט; וחנוטי נוי - הגר"מ שטרנבוך בתשובות והנהגות ח"ה סי' צז).
- ז. **לכו"ע אין צריך למכור קטניות,** אף אם אין אוכלים אותם בפסח. כמו"כ אין צריך למכור תרופות וכיוצ"ב, אף כשאין משתמשים בהם בפסח.
- ח. **בפרחי נוי מיובשים** (הנמצאים לפעמים בתמונות וכו') מצוי גרעינים מחמשת מיני דגן, על כן יש לזכור למוכרם לגוי, וגם לשימם בארון הסגור לפסח. כמו כן, ימכור את הציפורן של הבשמים שגם בה (היה) מצוי חמץ. גם (היה) מצוי שאנשים שולחים הזמנה לשמחה עם שיבולים לנוי, ויש להכליל כל זאת במכירה, ולשים בארון בנמכר לגוי.
- ט. **המגדל בעל חיים** יבדוק שאין במזונו חמץ או תערובת חמץ. במידה ויש – יש למכור את התערובת הזו לגוי ולא להשתמש בה, ועבור האכלת הבע"ח שלו – יש למצוא תחליף כשר.
- י. **מי שיש לו מניות** של חברות שבבעלותן חמץ, אם בכמות המניות היא באופן הנותן לו זכות להביע לחברה דעה מה למכור ומה לקנות, נחשב שהחמץ ברשותו והוא עובר בבל יראה ובל ימצא. אולם אם הם בכמות קטנה שאינו יכול להביע דעה, (וכן המצב אצל רוב המשקיעים), – אינו עובר על איסור. לפיכך גם המשקיעים בקופות גמל או בקרנות נאמנות אינם עוברים על איסור חמץ, לפי שאין להם זכות הצבעה.

אבל מכאן אזהרה להשקיע רק במניות וקופות העומדות תחת 'הכשר', כדי להיות בטוח שאינו סוחר בענייני עבירה (חילולי שבת, טריפות, איסורי עריות, ריבית, חמץ, ועוד). (שערים המצויינים, סי' קיד אות כח).

יא. במכירת החמץ אין מוכרים את החמץ לרב, אלא חותמים על שטר שליחות, שבו בעל החמץ ממנה את הרב להיות שליח למכור את החמץ שלו לגוי, וכן להשכיר לגוי את המקומות שבהן מונח החמץ. לפני החתימה על השטר הרב נותן מטפחת שלו לקנין, והקונה מתחייב בזה על האמור כאן, ואחייב חותם בשטר.

יב. הרב צריך לבצע את מכירת החמץ לגוי עד יום י"ד ניסן בבוקר (לפני ישעה חמישית). ולכן יש לפנות אל הרב **במועד מוקדם.** וזריזים מקדימים לתת שליחות לרב כבר **כשבוע או יותר לפני הפסח** (ובפרט במכירות שבהן אין מפרטים את מקום החמץ, ואין צריך לדעת מראש באלו ארונות יהיה החמץ כדי לכתוב זאת בשטר).

יג. בשטר השליחות למכירת החמץ יש לכתוב את **שם המוכר וכתובתו בכתב קריא.** ראוי גם להוסיף: (1) את מס' הטלפון כדי למצוא את בעל החמץ, (2) מיקום מדויק של החמץ בבית שהוא נמצא. כתב רק שם בלי כתובת וטלפון, יש מקום לומר שהמכירה לא חלה אפילו בדיעבד. (הליכות מועד עמי' רמג).

יד. **החמץ צריך להיות במקום סגור,** מוגן מפני שימוש, על ידי מחיצה או ע"י כיתוב ואזהרה. מי שמשאיר חמץ שנמכר לגוי, **במקרה,** ייחד לו מקום ויעטפנו היטב באופן שיהא ניכר שאין להשתמש בו.

טו. המקומות שיושכרו לגוי לפסח, אינם צריכים בדיקה בליל י"ד בניסן.

טז. יש לדאוג להוציא מארון החמץ, עוד לפני זמן המכירה, דברים שחפצים להשתמש בהם בפסח. כי לא רק החמץ מכור לגוי אלא גם המקום שבו החמץ; ואחרת יעבור עדיין בעל החמץ באיסור. ומ"מ אם שכחו לעשות כן, ויש צורך גדול לפתוח את ארון המכירה, מותר לפותחו בפסח לקחת ממנו דבר נחוץ, כי כן מותרת בשטר המכירה עם הגוי. (דינים והנהגות החזו"א פרק יז אות כד).

יז. יכול אדם להעשות שליח למישהו אחר למכור עבורו את החמץ. ויתן לו קנין תחילה – בשביל העברת הרשות למכור את החמץ, ואחייב יבוא לרב עם שם המוכר. וכשההורים וכיוצ"ב אינם דתיים ואינם מתעניינים בכך, יוכל הבן לסמוך על הסוברים שרשאי אדם למכור חמצו של אחר גם שלא מדעתו, מטעם זכיה. (עיין חת"ס אבה"ע ח"א סי' יא).

יח. מכירת חמץ דרך הטלפון, או דרך האינטרנט, אינה ראויה לכתחילה, כיון שבצורה זו אי אפשר לעשות קנין עם השליח. אבל בדיעבד שעשו כן – יש להורות שהמכירה תופסת. (עיין שו"ת רבבות-אפרים ח"א סי' רצג, ובמאמר שלם שכתבנו בזה בעז"ה).

יט. מכירת חמץ הנהוגה בימינו, היא הערמה גמורה, שגוי עני קונה חמץ בכמויות שונות מאלפי אנשים, בלי שהוא יודע מה יש לכל אחד. ואע"פ שיי"א שהערמה אכן מועילה באיסורי תורה, מ"מ י"א שהיא מועילה רק לאיסור דרבנן, דהיינו אם הבעלים ביטלו את החמץ ואינם עוברים עליו עוד אלא מדרבנן. אולם לפי"ז ישנה בעיה מעשית, שאם אנחנו צריכים לקחת בחשבון גם את ה"ביטולי" של בעל החמץ, הנה כיון שבעל החמץ אינו רואה את המכירת החמץ לגוי ואינו יודע מתי נמכר לו החמץ, אזי אם המכירה חלה טרם שביטל – נמצא שעושים הערמה באיסור תורה, ואם הביטול שלו היה קודם המכירה – א"כ אינו יכול למכור את מה שכבר הפקיר ואינו שלו. [ויש כמה תירוצים על כך]. עכ"פ למעשה מנהג הרבניות למכור את החמץ רק ברגע האחרון כדי שמי שמינה שליח את הרב במקום מגוריו רק ברגע האחרון, יכלל אף הוא במכירה לגוי, אע"פ שעדיין לא קיבל הגוי את כל הרשימות. ולכן למעשה כדאי שלא להמתין בשריפת חמץ לרגע האחרון, שמא כבר נמכר החמץ, והוא שורף עכשיו חמץ שאינו שלו אלא של הגוי. (עיין בכור שור בחי' לפסחים דף כא, ובשו"ת חתם סופר אור"ח סי' מב ד"ה אך, ואור"ח סי' קיג. וע"ע בשואלן ודורשין, שלזינגר, פסח סי' ב).

כ. מותר למכור חמץ בכמה בתי דינים, או אצל כמה רבנים, ואין בזה כל חשש. (שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' לח, וסי' ארחת רבנו ח"ב פסח עמ' יג בשם החזו"א שנהג כן. והטעם צ"ל שמי שיתפוס ראשון יתפוס).

כא. הגר ממערב לארץ ישראל (באירופה או באמריקה) ומגיע לפסח לאר"י, יש לו להקפיד למכור את החמץ בארץ ישראל דווקא, כיון שאם ימכור את החמץ בחוץ לארץ, יגיע למצב בו בערב פסח בשעת תחילת האיסור – יהיה עדיין ברשותו חמץ. (עיין מקראי קודש, פסח ח"א סי' נה).

כב. הגר ממזרח לאר"י (באסיה או באוסטרליה) ובא לאר"י לפסח, ישתדל למכור את החמץ דווקא במקום מגוריו, לחוש שמא האיסור הולך אחר מקום החמץ ולא אחר מקום הבעלים. (עיין בהני"ל).